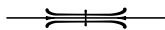

Jäähyväiskohtaus.

Kirjoittanut

A. V. Stern.

„Mikkelle“ suomensi Anton H.

Mikkelissä,

O. B. Blomfeltin kirjapaino, 1901

I.

Podarinin lapset — yhdeksänvuotias Shenitshka ja kuusivuotias Sonja — istuivat hyvin hiljaan lastenkammarissa edessään äitinsä, piirustamista varten, antamat valkoset paperiarkit. Oikeastaan ei heitä ollekaan haluttanut piirustaminen. Sonjakin, joka ei teknillisten vaikeuksien antanut itseään haitata, nosti tavantakaa kauniita, ruusunpunasia kasvojaan, ja tummat kulmakarvat rypyssä mietti mitä hän oikeastaan piirtäisi; vaan Shenitshka, piirrettyään eläimen ruumiin (ennen vedenpaisumista eläneen), pysäytti pitkäksi ajaksi lyijykynänsä, ja huulet pitkällä katsoi avaruuteen, ikäänkuin hän olisi unhottanut, missä ennen vedenpaisumusta eläneillä eläimillä oli ollut häntä, missä — sarvet.

Koko se päivä oli ollut kummallinen. Aamulla oli heidän äitinsä luona käynyt muuan herra, ja keskustellut kauan hänen kanssansa. Sonja, perheen lemmikki, ikävystyneenä äidin pitkälliseen poissaoloon, oli pistäytynyt sisään, vaan oli saanut äidiltä sellaisen kyydin, että hän, kokonaan punasena, juoksujalassa oli tullut takasin lastenkammariin eikä koetta-

nutkaan enää palata äidin luo.

Aamiaispöydässä huomasi Shenitshka, että äiti oli hyvin punanen, aivankuin hän olisi itkenyt tahi liikutetta, ei syönyt juuri mitään, puhui vähän ja ikäänkuin katkonaisesti eikä kuunnellut lasten kysymyksiä, vastasihan vaan umpimähkään.

Aamiaisen päätettyä sanoi hän lapsenhoitajalle:

— Lapset eivät tänään mene kävelemään, puette heidät heti sinisiin pukuihin. . .

Sonja, nuorimman ja lemmikin oikeudella, rupesi vastustelemaan:

— Äitikulta, miksi emme saa kävellä? Ilmakin on niin kaunis.

Äiti katsahti ankarasti tyttöön ja sanoi:

— Pyydän, ett’et viisastele.

Sonja ei voinut olla kuiskaamatta sisarelleen:

— Miten vihanen on äiti!

Johon vanhempi sisar, myöskin ankarasti katsah-
taen häneen, vastasi:

— Onko oikein viisastella äidille!

— En viisastelekaan, vaan minkätähden ei saa kävellä näin kauniilla ilmalla!

Muuten Shenitshkankin mielestä oli ilma erin-

omainen, niin että olisi voitu kyllä mennä kävelemään, mutta paitsi sitä, ajatteli hän vielä paljon muutakin. . . Hänen lapsellinen päänsä oli ajatuksia täynnä, ja hänen pientä sydäntään ahdisti jokin raskas, hämärä tunne, ja hänestä tuntui ett’ei hän ole terve, että hänen mieltään etoo. Aina, kun hän ei osannut läksyään tai muuten odotti jotakin ikävää tai kauheata, tuntui hänestä, kuin hänen sydäntään olisi etonut.

Sisarukset puettiin sinisiin pukuihin — heidän lempivaatteisiinsa — joiden suuret kaulukset olivat korko-ompeluksilla koristetut. Äiti tuli tarkastamaan oliko kaikki järjestyksessä, antoi kummallekin arkin paperia käskien istumaan siivosti ja piirustamaan, ikäänkuin hän ei olisi tietänyt, että on mahdotonta piirustaa silloin, kun ei haluta, kun on aivan samantekevää syntykö eläin tai talo. . .

„Teenköhän katon hännän sijasta? — miettii Shenitshka. — Tai teenpähän järven. . . Ei, tulkoon tästä tyhjä paikka — minusta on samantekevää!“

Shenitshka pureskelee kynäänsä ja vaipuu mietteiinsä. Hän ei ole aivan niin kaunis kuin Sonja, hän on liian kalpea, laiha, hänestä alkaa lapsen sulo jo kadota eikä se ole vielä vaihtunut nuoruuden suloon.

Hän on tytön epäedullisimmalla ijällä; kaksi uutta etuhammasta näyttää ikäänkuin liian suurilta, kaksi kulmahammasta ei ole vielä kasvanut täysin pitkäksi, suu on suuri, tukka on palmikoitu tiukalle palmikolle, kädet ovat hennot, punaset, — hän on kulmikas, muodoton, vaan koko muodottomuuden unohtaa, kun kohtaa hänen mieltivän, ei — lapsellisen katseensa, jossa ilmenee jotakin salaperäistä.

Hän katselee sisaren pään yli ikkunaan, mitään näkemättä, ja levottomat ajatukset vaivaavat häntä. Nyt odottaa hän joka hetki soittoa. Hän tietää, että kohta ovikello soi, ja hän tietää, kuka soittaa. . . Voi, kuinka tuntuu kauhealta!

Hänelle ei kukaan ole mitään puhunut, vaan hän varmaan tietää, että isä tulee, isä — joka on ollut Odessassa! Hän oli aina tietänyt, että hän on täällä, Pietarissa, ja se se juuri olikin kiduttavinta — tietää, että hän on täällä saamatta kuitenkaan nähdä häntä.

Kuinka hyvin muistaa hän viimeisen päivän hänen kotona-olostaan, tuon levottoman kauhean päivän, jolloin ilmassa tuntui myrskyä, jolloin isä, kuten peto häkissä, levottomana käveli työhuoneessaan nurkasta nurkkaan, tuli aina tavantakaa vierashuo-

neeseen, katsoi ikkunasta, äitiä odottaen, tuli taas, kysyi, eikö rouva ollut tullut kotiin, — ja hän ei tullut. . .

Shenitshkakin odotti äitiä, hänestä tuntui, että hänen olisi tultava, että isäraukka kärsii ilman häntä. . . Shenitshka muistaa kuinka isä tuli lastenkammariin, kalpeana, laihtuneena, ikäänkuin sairaana, nosti Sonjaa kyynärpäistä, lämpimästi suuteli, nosti sitten häntä, Shenitshkaa, katsoi häntä pitkään silmiin, suuteli, laski hänet lattiaan ja kerran vielä syileili häntä.

— Lähdetkö? Minne, isä?

Hän vaan viittasi kädellään.

Äiti tuli myöhään illalla eikä tavannut enää isää.

Sinä yönä ei hän enää palannut, kuten jälestäpäin Shenitshka palvelijain salaperäisistä puheista sai tietää.

Hän muistaa seuraavan päivän kauhean aamun. Sähkösanoma, äidin kauhistuksen huuto, hänen pyörtymisensä.

Sinä aamuna ei muistettu lapsia; tytöt olivat yhdessä joukossa liikutettuina, puoleksi käsittäen totuuden, säikähtyneinä kuunnellen lausuttuja sanoja. . . „Kaksintaistelu“ . . . Oli ollut kaksintaistelussa? . . . Mi-

tä se on? Shenitshka mietti, että ennen muinoin olivat ihmiset taistelleet pyssyillä, keihäillä, sapeleilla, vaan nyt koristavat aseet vaan seiniä, eivätkä ihmiset enää taistele... Mutta mitähän isälle on tapahtunut? Kysyä ei hän uskaltanut. Äiti kävi vaan pikimiltään kotona, ja vielä vapisten, heikkona, läksi jonkin. Shenitshka otaksui hänen lähteneen isän luo, ja hän odotti yhä, että he palaavat yhdessä. Koko päivän odotti hän heitä. Vaan ei isää eikä äitiä kuulunut. Äiti palasi kotiin myöhään illalla lasten jo maatessa. Shenitshka sai sen tietää lapsenhoitajalta seuraavana aamuna. Mutta isää ei ollut, isä ei enää tullut kotiin. Äitikin oli niin omituinen! Hän oli aivan kuin tullut synkemmäksi sen päivän jälkeen, kaikkea katsoi hän synkällä, jäykällä katseella kulmakarvat kokoonrypistettyinä. Entiseen tapaansa oli hän hyvin ystävällinen lapsille, milt'ei ystävällisempi, vaan Shenitshkasta hän pelottavalta. Shenitshka pelkäsi hänen kokoonrypistettyjä kulmakarvojaan, ja etenkin hänen suljettuja huuliaan, huulia, joita hänen mielestään oli niin vaikea avata, että sanat tulivat ulos katkonaisina, kovina, melkein uhkaavina. Shenitshka pelkäsi kysyä isältä ja äidiltä, vaan Sonja kysyi ja

sai aina saman vastauksen: isä on matkustanut Odesaan.

Pieni Sonja ehkä uskoi isän matkustaneen, vaan vanhempi, yhdeksänvuotias, sisar ei uskonut; hän tiesi isän olevan Pietarissa, hän tiesi enemmänkin: että hän on sairas, ja joka päivä rukoili hän hänen puolestaan: „Herra, salli isän elää ja palata luoksemme. Herra, anna hänen parantua!“

Isä parani, mutta ei palannut kotiin.

Nyt jo Sonjakin tiesi, ett’ei hän ollut Odessassa. Joitakuuta päiviä takaperin, kävellessään lapsenhoitajan seuraamana Kesäpuutarhassa, olivat he kohdanneet hänet. Lapsenhoitaja oli huudahtanut:

— Herra!

Ja Sonja oli rientänyt hänen tykönsä, vaan She-nitshka ei, ja hän oli tuntenut tahtovansa itkeä. Eikä isäkään ollut näyttänyt ilostuvan heidän tapaamisestaan eikä nostanut heitä kyynärpäistä, kuten aina ennen, tavatessaan heidät, oli nostanut. Kenties ei siksi, kun hänen kätensä oli siteissä, mutta suudellut oli erittäin hellästi ja katsonut vaan niin surullisen surullisesti suurentuneilla silmillään, ja sanottuaan: „ettekö vielä ole unohtaneet isää?“ — oli hän nyökäyt-

tänyt päätään ja poistunut.

Siitä lähtien kuvastuu Shenitshkan mielessä isä suurentuneine, surullisine silmineen (kuinka ennen nuo silmät nauroivat!), ja kun hän iltasin hiljaan ruokoilee hänen puolestaan, haluttaa häntä itkeä. Äidille ei hän puhu isästä; sinä päivänäkin, jolloin he olivat hänet tavanneet, kun Sonja ihastuksissaan oli äidille ilmoittanut, että he Kesäpuutarhassa olivat tavanneet isän, oli hän nykässyt häntä hihasta ja kuiskannut:

— Ei saa puhua!

Nyt, koettaessaan väkisin piirustaa, oli hän vakuumtettu, että isä tulee, mutta oliko se hyväksi?! Hänen sydäntään ahdisti, hän kuunteli miten äiti levottomasti käveli edestakasin vierashuoneessa, ja hän ei lainkaan voinut käsittää, kuinka lapsenhoitaja sellaisella hetkellä voi niin rauhallisena liikutella sukkavartaitaan. Mutta aika kului; lyhyt Pietarin talvipäivä lähenei jo loppuaan, eikä isää kuitenkaan kuulunut — olikohan Shenitshka erehtynyt?

II.

Shenitshka ei ollut kuullut soittoa, vaan äkkiä ovi lastenkammariin avautui, ja kiireesti astui sisään äiti, Sofja Sergejevna, ikäänkuin paeten jotakin vaaraa. Hänen rintansa aaltoili rajusti, hän tahtoi sanoa jotakin, vaan turhaan liikutti hän huuliaan. Kieli näytti tarttuneen kiinni. Vihdoinkin sai hän sanotuksi:

— Isä on tullut . . . menkää lapset, menkää vierashuoneeseen.

Sisaruksiin teki tämä ilmotus omituisen vaikutuksen. Sonja pelästyneenä kysyvästi katsoi sisarensa; Shenitshka pudotti kynän ja seisoj vapisten, aivan kalpeana; lapsenhoitajan täytyi ottaa häntä kädestä ja viedä ulos.

Lasten astuessa vierashuoneeseen seisoj isä keskellä huonetta, hattu kädessä, ikäänkuin vieras, katsellen ympärilleen aivankuin muutoksia hakien. Kuultuaan lasten askeleet, kääntyi hän äkisti ympäri ja meni heitä vastaan, vaan Shenitshkasta näytti, että hänen katseensa oli suunnattu heidän ylitsensä jotakin heidän takaansa etsivänä . . .

Hän syleili heitä, hän hyväili heitä, kyseli heiltä

yhtä ja toista, hän koetti laskea leikkiäkin, ja Shenitshka tunsi, että isä kääntyi enemmän Sonjan kuin hänen puoleensa, vanhempaan tyttäreensä pelkää hän katsoa. Ei hänkään katsonut häntä silmiin, eikä vastannut hänen kysymyksiinsä, puristautuihan vaan lujasti häneen kiinni.

— Matkustan pois, — sanoi hän vihdoin: — ja tulinkin viimeistä kertaa katsomaan omia tyttöjäni, heittämään heille hyvästiä.

— Mihin lähdet, kysyi Sonja: — Odessaanko?

— En tiedä vielä, minne, jonnekin kauaksi, kauaksi. . .

— Miksi et jää luoksemme?!

Hän teki sellaisen liikkeen terveellä kädellään kuin olisi tahtonut sanoa: „mahdotonta“.

Shenitshkasta tuntui kaikki hänelle likeiset henkilöt olisivat puhuneet valhetta, ja häveten sitä, painoi hän päänsä yhä alemmaksi.

Tämän kohtauksen aikana isän ja lasten välillä istui Sofja Sergejevna lastenkammarissa kädet kasvoilla.

On siis totta, että Vsevolod on viimeistä kertaa tässä talossa. Sofja Sergejevna ei voinut olla sallimat-

ta tätä jäähyväiskohtausta lasten kanssa ennen häpeällisen avioero jutun alkamista. Tänään, aamulla, oli asianajaja käynyt, jolle he kumpikin olivat asian suorittamisen jättäneet, ja oli pyytämällä pyytänyt tätä viimeistä kohtausta. Asianajaja oli tahtonut vielä enemmän: hän oli halunnut, että puoliset persoonallisesti keskustelisivat muutamista sopimuksen yksityisyyksistä, vaan Sofja Sergejevna oli jyrkästi kieltänyt tapaamasta Vsevolod Dmitrijevitch'iä. Tulkoon, heittäköön jäähyväiset lapsille, vaan hän, Sofja Sergejevna, ei hänelle näyttäydy. Heidän välillään on kaikki loppunut siitä päivästä lähtien, jolloin hän sai tietää, kenen tähden hän oli taistellut.

„Panette henkenne alttiiksi ilotyttöjen tähden, Vsevolod Dmitrijevitch, aviomiehen perheenisän hengen. Mitä on teistä vaimo, lapset, mitä niiden rauha, niiden kunnia . . . Samallaisella kevytmielisyydellä leikitte elämällänne kuin niiden rauhalla. Menkää siis, leikkikää muiden kanssa, vaan minut lapsineni jättäkää, jättäkää Vsevolod Dmitrijevitch!“

Ja Sofja Sergejevnan istuessa lastenkammarissa, ja odottaessa isän ja lasten kohtauksen loppua, lipui hänen silmiensä ohitse hänen avioelämänsä traagi-

komedia tuohon veriseen jälkinäytelmään asti.

III.

Sofja Sergejevna Vereninova, vanhempainsa asemaan nähden, kuului Pietarin ylhäiseen maailmaan, vaan häntä voitiin pitää aivan poikkeusilmiönä aikansa iloisten maailman-naisten joukossa.

Jo aikaisimmasta nuoruudestaan lähtien oli hänen käsityksestä elämästä ollut vakava. Saatuaan hyvän alkeis-sivistyksen, kehitti hän itseään klassikkojen systemaattisella lukemisella, eikä laiminlyönyt filosofiaakaan, niin että hän kahdenkymmenen ikäisenä saattoi vaikeudetta lukea hauskoja filosofisia kirjoituksia. Vaikka hän oli näöltään miellyttävä, kävi hän illanvietoissa ja ylhäisissä kemuissa vaan äitinsä taktia. Teatterista piti hän, vaan oli siinäkin suhteessa tarkka valinnassaan: aikansa repertoaari ei miellyttänyt häntä.

Tuntien itsellään olevan paljon voimia, energiaa, etsi hän päästäkseen johonkin voimia ponnistavaan työhön, esimerkiksi kansaa sivistämään, vaan sillävälin rajottuivat hänen puuhansa esitelmiin sunnuntaisin työväelle, ja sekin vasta pitkällisten riitojen jälkeen kotiväen kanssa. Todellisuudessa oli hänellä ikävä. Hänen käytöksensä nuorta, ylhäistä seurapiiriään kohtaan oli halveksivaa, yliolkaista. Kaikki nuo neidit, jotka kaipasivat huvituksia, ja herrat, jotka etseivät ajankulukkia, olivat hänestä vieraita, samoin kuin heidän harrastuksensakin: hän ei tietänyt mitä heidän kanssaan puhua. Ei hänellä itselläänkään ollut menestystä suuressa maailmassa katsomassa hänen järkeensä ja komeaan ulkomuotoonsa. Mahdotonta oli häntä mielistellä, avioliittoa hänen kanssaan ei uskaltanut ajatellakaan — hän oli liian järkevä. Tuloksena oli se, ett'ei hänellä 24 vuotiaana vielä ollut sulhasta eikä oikeata toimialaa tiedossa; hänellä oli vaan ikävä.

Tähän aikaan saattoi kohtalo hänet yhteen Podarinin kanssa. Tämä oli kahta vuotta häntä nuorempi ja näytti vielä vallan pojalta, mutta hänellä oli jo huimapään maine: 22 vuotiaana oli hän jo tuhlannut puolet

omaisuudestaan.

Sofjan huomio alkoi kiintyä tuohon perikatoaan kohti kulkevaan poikaan, jossa hänestä näytti olevan paljon hyviäkin puolia, ja hän päätti pelastaa hänet. Hänen puuhiensa tuloksena oli, että „perikatoaan kohti kulkeva poika“ rakastui häneen yhtä kiihkeästi kuin ennen oli antautunut juominkeihin.

Alussa ei Sofja tahtonut kuullakaan avioliitosta, vaan lopulta hän myöntyi: hän tahtoi antautua uhriksi, ja miksi ei hän olisi uhrannut itseään vähäpätöiselle ihmiselle, kun ei kerran voinut uhrautua suurelle asialle. Hän päätti ruveta Vsevolod Podarinin vaimoksi.

Kaikki olivat tätä avioliittoa vastaan, mutta häntä miellytti taistelu. Hän tunsu itsensä väkeväksi, hän meni naimisiin vastoin isän, äidin tahtoa, vastoin yleistä mielipidettä.

Hän muisteli aina ylpeydellä sitä hetkeä vihkimätoimituksessa, kun hän papin kysymykseen, meneekö hän avioliittoon, omasta, vapaasta tahdostaan, kovaa, niin että kirkko kaikui, vastasi: „kyllä“.

Tahallaan ja ylpeästi oli hän yhdistänyt oman kohdaluonsa ei rakkautensa tähden häneen, vaan hänen

rakkautensa tähden itseensä. Tahallaan uhraisi hän itsensä onnen eteen, pelastaakseen vierellään seisovan nuorukaisen, jonka silmät täyttyivät riemun kyyneleistä.

Muistellessansa avioelämäänsä näinä kymmenenä vuotena, Sofja ei voinut moittia itseään mistään: hän oli täyttänyt velvollisuutensa häntä kohtaan kuin kukaan toinen olisi sen voinut täyttää. Hän ei ollut ollut ainoastaan hänen vaimonsa, hän oli myöskin ollut hänen lapsenhoitajansa, omaisuutensa hoitaja, hänen kotinsa taloudenhoitajatar. Koko kuorma oli ollut hänen kannettavanaan, ja rohkeasti oli hän sen kantanut kertaakaan lankeamatta. Ja tällainen palkka hänen uhrauksestaan, kymmenen vuoden itsekieltoisesta elämästään. Hän, jonka hän oli pelastanut, jonka olisi tullut pitää häntä pyhimyksenä, oli pettänyt hänet jonkin langenneen naisen tähden!

Mutta mitä pettämisestä! Hän oli menetellyt vielä kehnommin: hän oli ollut välinpitämätön elämästään, joka oli tarpeellinen hänen vaimolleen ja lapsilleen. Nytkään ei Sofja voi vapisematta muistella asemansa alentavaisuutta tuona kauheana kaksintaistelupäivänä.

Saatuaan tietää, että miehensä oli haavottunut, oli hän, unohtaen kaikki hänen rikkomisensa, — Jumala tiennee, kuinka monesti hän oli anteeksi antanut ennen kaksintaistelua, — sääliväisenä, mieli itsekieltoista armeliaisuutta täynnä, rientänyt hänen sekundanttinsa asunnolle, jonne hänet oli viety.

Sofjan asema oli sellainen, ett'ei hän pitänyt tarpeellisena salata pelkoaan hänen hengestään, epätoivoissaan itki hän ja kohdisti koko hellyytensä häneen. . . . Ja hän otti vastaan hänen hellyytensä osotukset, hän salli hänen vaalia itseään. . . . Mutta sielä, vierailta ihmisiltä, sai hän tietää, että hänen miehensä oli taistellut jonkin ilotytön tähden — likainen, alentava mustasukkaisuusjuttu. . . . Ber. . . . Ja nyt tuntuu hänestä kauhealta nöyryytyksensä hetken muistelemisen, — kauhealta ja iletävältä! . . . Ja sittenkin tahdotaan, että hän antaisi anteeksi miehelle, joka on pakottanut hänet elämään tuon hetken — ei se on mahdotonta! Silloin hylkäsi hän hänet, lujasti päättäen koskaan olla palaamatta hänen tykönsä, ja hän pysyy päätöksessään loppuun asti.

Useita kirjeitä, epätoivoisia pyyntöjä sai hän miehensä parantumisen aikana. Hän ei vastannut niihin;

hän pyysi vaan yhtä — eroa, eroa, hän ei enää tahtonut nähdä Vsevolod Dmitrijevitch'iä. Hän hehkui vihaa, ja tuo viha kasvoi päivä päivältä. Vsevolod Dmitrijevitch ymmärsi vihdoinkin, ett'ei hänellä ollut muuta järellä kuin suostua avioeroon, suostua ikiajoiksi jättämään Pietari.

Sillä kannalla olivat asiat, kun hän asianajajan kautta vaati jäähyväiskohtausta lasten kanssa.

IV.

Sofja Sergejevna istui vielä samassa asennossa, kädet kasvoilla, kuin oli istunut lasten pöydän ääreen, kuin keijukaisen keveydellä lensi lastenkammariin Sonja.

Sergejevna nosti päätään: hänen kullankellertävät hiuksensa, joihin viime viikkoina oli ilmestynyt hopeakuituja, olivat hajallaan, kasvot olivat kalpeat,

ruskeat, samoin kuin hiukset, kultavälkkeiset, silmät katsoivat synkästi tyttöön.

— Äiti kulta, — virkkoi Sonja: — isä käski antaa tämän sinulle. . .

Sofja Sergejevnan ensimmäinen ajatus, nähdes-
sään Sonjan tuoman suuren Podarinin käyntikortin,
jolle lyijykynällä oli kirjoitettu muutamia rivejä, — en-
simmäinen ajatus oli repiä tuo kortti, vaan pikku tyt-
tö katsoi häneen niin lempeän — odottavasti, ett’ei
hän voinut olla sitä käteensä ottamatta ja silmäämät-
tä, mitä siihen oli kirjoitettu.

„On välttämätöntä persoonallisesti keskustella kans-
samme muutamista seikoista. En pidätä teitä kau-
an. Pyydän teitä kaiken tähden, mitä pidätte pyhänä,
ett’ette kiellä viimeistä pyyntöäni.“

„Melodraama“ — huudahti ajatuksissaan nuori
nainen, tietämättä vielä varmaan noudattaisiko kut-
sua tai ei. Lastenkammarin ovelta kuului nyyhkytys-
tä. Shenitshka, nojautuneena oven pieleen, itki. Se
vihdoin sai Sofja Sergejevnan vimmastumaan.

„Eipäs voinut sääliä lasta!“ — ajatteli hän. — „No,
kun kerran niin tahdot, lähden luoksesi. Saat kuulla
minulta, niin, sanon suoraan. . .“

Ja hyväilemättä itkevää Shenitshkaa, ojentaen vaan pitkää vartaloaan, vihaisena ja ylpeänä tuntien olevansa oikeassa, läksi Sofja Sergejevna kiivaasti vierashuoneeseen.

Podarin istui kumarassa tuolilla, pää painuneena rintaa vasten, kun kuului Sofja Sergejevnan hameen kahinan.

Hän hypähti ylös, astui muutamia askeleita häntä vastaan aikoen ojentaa hänelle kätensä, vaan hän silmäsi häntä kopeasti päästä jalkoihin, ojennettu käsi vaipui kuin itsestään alas, samoin kuin nuoren miehen katsekin. Vaikka hän olikin pitkä, näytti hän nyt vaimonsa edessä milt'ei pieneltä, mitättömältä.

Podarin mutisi anteeksipyynnön, kun oli rohjennut vaivata häntä, vaan tämä ei kuunnellut häntä.

— Yhtä olin pyytänyt teiltä — sanoi Sofja, halveksivasti katsoen häneen: — yhtä olin pyytänyt teiltä, ett'ette saattaisi lapsia alakuloisiksi tuossa tyhmässä kohtauksessanne. Mutta ei, teidän teki mielenne näyttellä melodraama, ettekä voineet kieltää itseltänne sitä huvia — saattaa lapsi itkemään.

— Vakuutan, — lausui hän, ja hänen äänensä vahti samalla kun hänen kääreessä olevan kätensä

sormet tahtomattaan liikkuivat: — vakuutan, ett'en sanonut yhtään säälistävää sanaa. Mitä tehdä! Lapset itse ymmärtävät.

— Ehdoksi kohtaukseenne lasten kanssa asetin minä tyynen käytöksen heitä kohtaan, — te rikoitte sen ehdon.

— Antakaa anteeksi, Sofja Sergejevna, mahdollisesti rikoinkin. En ole — kivistä, ja heitinhan lapsille hyvästit pitkiksi ajoiksi.

— Niin, pidätte liian paljon melodraamasta voidaksenne kieltäytyä siitä huvista. . .

— Vaan teitä näyttää huvittavan sortaa sorretun sydäntä, Sofja Sergejevna. . .

Tämä aikoi jotain vastata, vaan pidätti itsensä, ja silmätyään häntä nopeasti ruskeilla silmillään, sanoi hän:

— Mistä aijoitte keskustella? Kuuntelen teitä.

Vsevolod Dmitrijevitch tuli hämilleen.

— Ensiksi pyytäisin,— alkoi hän epävarmasti: — siirtymään teidän toiseen huoneeseen, joka hetki voi kuka tahansa tulla tänne.

Sofja hymyili, kohotti hiukan olkapäitään, ja osoittaen oikealla olevaa ovea, astui hän edellä pieneen,

kodikkaaseen työhuoneeseensa; Podarin seurasi perästä.

Sofja istuutui ja osotti tuolin miehelleen, vaan tämä jäi seisomaan katsellen ympärilleen. Hänen suurten, harmaiden silmäinsä katse pysähtyi seiniä koristaviin tauluihin ja muihin koristuksiin, pehmeisiin huonekaluihin ja mattoihin. „Kuinka tämä kaikki on samanlaista, — mietti hän: — ja kuinka kaikki on kuitenkin muuttunut“!

Sofja kärsimättömästi naputti sormilla pöytään.

— Olen valmis kuulemaan teitä, — toisti hän.

Podarin huokasi, istuutui matalalle tuolille vastapäätä häntä ja ojensi hänelle kätensä yli pöydän, joka oli heidän välillään.

Sofja pelästyneenä tempasi omansa syrjään aivan kuin peläten kosketusta.

— En tiedä, olen unhottanut, mitä minun tulisi. . . en voi niin. . . Sonja, tämä ei voi näin jatkua, emme hän ole vieraita toisillemme, — pääsi häpeltä epätoivoisesti: — rakastan sinua.

Hän nousi.

— Minä poistun, — sanoi hän.

Sillä hetkellä hallitsi Sofja Sergejevna täydellisesti

itsensä, huulet vaan hiukan värähtelivät, vaan ääni oli luja.

— Jos teillä on joitakin esityksiä tehtävänä minulle, niin tehkää se asianajajan välityksellä.

Hänen tyyneytensä saattoi Podarinin aivan hämmästyksiin. Hän ei voinut ymmärtää, kuinka Sofja Sergejevna saattoi pysyä kylmänä, kuin häntä itseään kalvoi tuska, kun hänen sisässään kiehui ja pakkotti. Hänen ylpeä katseensa, kuten kasvoihin käynyt isku, saattoi hänen verensä kuohuksiin. Hänen korvansa suhisivat, silmänsä hämärsivät, hän löi nyrkinsä pöytään.

— Jääkää, vaadin sen, — huudahti hän. — Asianajajalle en voi sanoa sitä, mitä sanon teille: olette sydämetön, tyly, itsekäs nainen! Teistä ei ole vaikeata hyljätä minua, pyyhkiä pois elämänne tarinasta miestä, joka on ollut teidän aviomiehenne. Se ei ole kumma! Ette rakastanut häntä, kuuletteko, koskaan ette häntä rakastanut, teillä ei ole, millä rakastaa, olette sydäntä vailla.

Levollisuus näytti jättävän Sofja Sergejevnankin; käsi, joka oli tuolin selkänojalla, vavahti. Hänen otsansa ja poskensa punastuivat, vaan ääni oli rauhal-

linen, kun hän sujuvasti ja maltillisesti lausui:

— Voisin olla vastaamatta teille, muistutan vaan, että koko elämäni teidän kanssanne kumooa sananne. Jos olen mennyt kanssanne naimisiin ilman rakkautta, niin voitte siitä syyttää vaan itseänne — te tahdoitte sitä. En salannut teiltä tunteitani, en huolehtinut omasta onnestani, en ajatellut itseäni ruvetessani vaimoksenne, — sen kyllä tiedätte. Muistellesani omaa elämääni kanssanne, en voi syyttää itseäni ainoastakaan ajattelemattomasta, itsekkäästä menettelystä, olen täyttänyt velvollisuuteni loppuun asti. Niin, loppuun asti, — toisti hän.

— Niinkö todellakin, Sofja? — huudahti hän. — Mutta etkö hyljännyt minua juuri elämäni raskaimpana hetkenä, kun olin sairaana, murtunut sekä ruumiillisesti että henkisesti, etkö juuri silloin hyljännyt minua! . .

— Oh! Te tahtoisitte, että skandaalin jälkeen, jonka olette saattanut tunnetuksi koko Pietarissa, sen jälkeen, kuin olin saanut tietää, että te meitä ajattelematta, huolimatta vaimostanne ja lapsistanne, välittämättä ei ainoastaan kunniastanne, vaan myös hengestänne, kun olitte ollut kaksintaistelussa rakastajat-

tarenne tähden, te tahtoisitte, että minä kaiken tuon jälkeenkin, olisin teidän nöyrä puolisonne! Ei, Vsevolod Dmitrijevitsh, minunkin anteeksiantavaisuudellani on rajansa!

— Anteeksiantavaisuus! Minkä sanan sanoitte, Sofja Sergejevna, mutta oletteko osannutkaan koskaan anteeksi antaa?! Olette osannut halveksivana vaieta rikoksista, olette osannut tehdä mitättömäksi ihmisen jalomielisellä alentuvaisuudellanne, mutta antaa anteeksi sydämestänne, puhtaasta sydäimestä, ilman katkeruuden, halveksimisen sakkoa, ette ole koskaan osannut. Pelastitte turmiosta onnettoman nuorukaisen, kohotitte viereenne Vsevolod paran — ja kiitos teille siitä, Sofja Sergejevna! Vaan ei kauan kestänyt jalomielisyytenne, — kaduitte sitä, mitä olitte antanut, ja koetitte taas tallata minut lokaan. Kiitos teille, Sofja Sergejevna siitä, ett’ei minulla ole enää mistään kiittämistä teitä — olette saanut palkintonne!

Sofja kalpeni hiukan; hänen kätensä valahtivat alas nojatuolin selkänojalta päällykselle, kynnet raappivat silkkiä, joka synnytti kylmänväreitä hänen ruumiissaan, huulet vaalenivat, ja hän vavahti. Ensimmä-

mäisen kerran eläessään heitettiin hänelle vasten silmiä raskas syytös, hänelle mallinaiselle! Hämmästyneenä katsoi hän miestä, joka oli rohjennut sen tehdä.

— Mistä syytät sinä sitten minua? — kysyi hän, korottamatta ääntään, vaan kutsuen häntä sinuksi, ikäänkuin ei enää olisi maksanut vaivaa teititellä miestä, joka yhä alentui hänen silmissään. — Muistele elämäämme avioliittomme alusta asti; muistele, paljonko iloa tuli minun osakseni? Rakastit minua, olkoon menneeksi, uskon sen, mutta kohtelitko minua kuin rakastettua, kallista olentoa? Useasti sain sinulta kuulla riemunhuudahduksia onnesta saada olla „sellaisen naisen“ miehenä, vaan olitko varovainen onnesi suhteen? Se oli liian paljon, ja sinä hävitit sen, sirotit sen tuulen vietäväksi. Olitko uskollinen minulle edes kahta avioliittomme vuotta. Sinä et havainnut olevan mitään vakavaa ohimenevissä rakkaussuhteissasi; palasit luokseni entistä enemmän rakastuneena; mutta ne loukkasivat minua, nuo rakkaussuhteesi, ne jättivät jälkeensä katkeruuden sakan, ne ne kalusivat onnemme perustuksia. Huomasitko sitä? Mutta minä, rakastinpa sinua tahi en, uhrasin itseni kokonaan sinulle. Minä olin sekä vaimona että

rakastajattarena, lapsenhoitajana ja äitinä, minä vapisin sinun jokaista tekoasi, minä vaalin sinua kuin pientä lasta. . .

— Ja katsoit minua yli olkasi, ja halveksit minua, — virkkoi Podarin. — Jos olisit ollut vähemmän uhrautuvainen ja enemmän rakastanut, olisimme olleet onnellisemmat. Vaan rakkautta, mistä ottaa rakkautta, kun sitä ei ole sydämessä? Mitä on uhrautuminen ilman rakkautta — kilisevä kulkunen. . .

— Vsevolod, herkeä, et voi puhua noin, — se ei ole totta!

— Rakastit siis minua? — kysyi hän.

Sofja Sergejevna kiivaasti astui pari kertaa huoneen poikki, pysähtyi sitten hänen eteensä ja virkkoi, katsoen häntä läheltä silmiin:

— Rakastin.

— Minkätähden niin huolellisesti salasit rakkautesi? . . Mutta, jos niin on, jos on totta, että rakastit minua, niin nyt on aika näyttää se, olen jalkaisi juures, anna minulle anteeksi! Entisen rakkautesi tähden, sääli minua. Anna minulle takasin kotini, perheeni, kalliit lapseni, rakastettu puolisoni, älä anna minun joutua perikatoon. Sonja, ojenna minulle kätesi, anna

minun nousta jaloilleni, aseta minut rinnallesi, katso vihattu silmiini. Kaikkea ei vielä ole menetetty Sonja, Sonja, onnemme on sinun käsissäsi! . .

Nuoren naisen kasvoissa värähti, ikäänkuin auringonsäde olisi sattunut niihin, vaan se ilme katosi heti: kasvot tulivat entiselleen synkääntäpumatoksi:

— Se on mahdotonta, — virkkoi hän. — Palauttaa entistä en voi, emme kykene tehtyä tekemättömäksi saamaan, olet minulle vieras. . .

— Vieras, — toisti Podarin. — Niinpä niin, olen vieras teille, oikein sanoitte. Ja aina olin vieras teille ja syrjäinen. . . Älkää puhukokaan minulle rakkaudestanne! Sitä ei ole ollut olemassakaan, ketään, paitsi itseänne, ette koskaan ole rakastanut. . . Uhrasitte itsenne ja ylpeilitte, suurentelitte ja nautitte jalo-mielisyydestänne, ja saitte palkan uhrauksestanne. Mutta kysykää minulta, minä olen kärsinyt! . . Luulet varmaankin olevan helpon viettää 10 vuotta naisen kanssa; tietäen hänen ei luottavan sinuun, vähin halveksivan, ja seuraavan jokaista askeltasi peläten sinun pettävän itseään. Luuletko pettäneesi minua alentuvalla hellyydelläsi? Ei, näin jo tunsin, ett'et mi-

nuu rakastanut . . . Vaikka minä olinkin sinulle vieras, syrjäinen, et sinä kuitenkaan minulle ollut vieras, rakastin sinua ja paloin halusta voida herättää sinussa tunteita kohtaani. Eiköhän ne, joita sinä kutsut rakkaussuhteikseni, olleetkin vaan epätoivon ilmauksia, kun en voinut valloittaa sinua . . . Mitä minä siitä, että antauduitkin alttiiksi hyväilyilleni: sielusi oli minulta kuitenkin suljettu, tahdoin valloittaa sielusi, ja rakastin sinua saavuttamatonta enemmän kuin sanoin voin kuvata. Luuletko, että tuo Emma, jonka kirjeen sinä löysit tuona onnettomana päivänä, oli jotakin minulle: hän ei ole minkään arvoinen minulle, en tiedä, millaiset hänen kasvonsa ovat, en muista hänen äänensä sointua . . . Mutta muistan . . . Voi, kuinka kipeästi muistan sen halveksuvan ilmeen kasvoillasi, jolla ojensit minulle sen kirjeen. „Te pudotitte tämän“ — ei, sinä kai sanoit s i n ä — „sinä olet pudottanut tämän, neuvoisin sinua paremmin säilyttämään sellaisia kirjeitä“ . . . eikä mitään muuta, ei yhtään moitetta! Ja kun minä aloin vakuuttaa sinulle, ett’ei tuo nainen ollut mitään minulle, kun vannoin ja vannomalla vakuutin, sinä sävyisästi, mutta halveksittavasti hymyilit, sinä et uskonut minua!

— Mutta kuinka olisin voinut uskoa teitä?!

— Mutta näithän, että olin epätoivoissani, vaikk’et uskonut minua, niin olisit kuitenkin voinut sääliä. Vaan sinä hylkäsit minut, jätit minut.

Ja hän kertoi kiihkeästi hänelle, kuinka hän oli harhaillut pitkin kaupunkia, tietämättä, mistä löytää hänet, ja oli odottanut odottamistaan hänen palaa-
mistaan, ja kuinka hän vihdoin äärimmäisyyksiin as-
ti kiihottuneena, epätoivoissaan, toivottaen sydämes-
sään turmiota itselleen ja hänelle, oli lähtenyt Em-
man luo, ja tavattuaan siellä sen, jota kutsuttiin hä-
nen kilpailijakseen, oli tarttunut kiinni hänen ensi sa-
naansa, sentähden, että etsi riitaa, skandaalia, ja vaa-
ti hänet kaksintaisteluun. Hänen mielensä teki tais-
tella, kuolla tahi tahrata itsensä verellä.

— Ja tahrata lokaan lapset ja vaimo, — huomautti Sofja: hyvä aviomies, isä, hyvä perheen tuki!

— Vaikene, älä murra mieltäni halveksimisella-
si. . . Tiedän kaikki, huomaan, mutta löytyy hetkiä,
jolloin käyttäytyy ajattelematta, ja sinä saatoit minut
sellaiseen tilaan! Ja nyt olen turmion portaalla, etkö
tosiaankaan huomaa sitä? Rukoilemalla rukoilen: pe-
lasta minut. Anna anteeksi! En pyydä sinua unhot-

tamaan, molemmat olemme muistava lankeemuksen päivän; pyydän sinua antamaan minulle anteeksi samoin kuin minä sinulle anteeksi annan. Olet voimakkaampi minua, tunnustan voimasi, salli minun tarttua sinuun, olet läheisin olento minulle maailmassa, olet vaimoni, ole minulle myös sisar, älä työnnä minua luotasi, Sonja. . .

Hän ojensi kätensä häntä kohden.

Ja hetkisen halutti häntä tarttua hänen käteensä, painaa rintaansa vasten tuon miehen pää, joka pyysi häneltä tukea; vaan hän voitti heikkoutensa, — loukkaus oli ollut liian suuri. Sitäpaitsi, mitä hän oli muuta tehnyt, kuin että hänen kaksintaistelustaan syntynyt häväistysjuttu oli koko kaupungin tiedossa, hän syytti vielä häntä koko jutusta ja pysyi syytöksessään, mutta oli siksi jalomielinen, että antoi hänelle anteeksi, — ei, se on jo liikaa! Mitä hän naisen tuesta, jonka hän pitää lankeemuksensa syynä? Hän ei ole hänen vaimonsa, ei sisarensa, ei hoitajansa, — ei, kyllin on hän jo lellitellyt häntä!

Hän pudisti kieltäen päättään.

— Ei, ei, mennyt ei saata palata, ei koskaan. Ei koskaan!

Häntä kohden ojennettu käsi vaipui alas. Vsevolod seisoi vallan kalpeana hänen edessään.

Sofja myöskin kalpeni tuntiessaan, että juuri nyt, tällä hetkellä, tapahtuu jotakin peruuttamatonta. Hän katsoi miestänsä hämmästyneenä, ymmärtämättä, kokonaan unhottaen, mistä syyhän työnsi hänet luotaan nyt. Hän oli häntä lähellä, ja hän tietä sielunsa syvyydessä tuns, että hän on monessa suhteessa oikeassa. Ja hän katsoi häneen odottaen jotakin vielä, ikäänkuin ei hänen omissa käsissään olisi heidän kohtalonsa.

Vsevolod katsahti ympäri huonetta, ikäänkuin sille hyvästit heittäen, katsahti sitten Sofja Sergejevna, ja hänen katseensa näytti hänestä rauhalliselta, harhailevalta.

Hän kumarsi kylmästi.

— Älkää vakuuttako rakastaneenne, Sofja Sergejevna, — sanoi hän, kääntyi ja vitkaan astui ovelle.

Sofja seurasi häntä silmillään, näki hänen terveellä kädellään nostavan oviverhot päänsä yli... ja katoavan talvihämärään.

Oli jotakin kauheata, että mies, jota hän oli rakastanut — niin, niin, hän rakasti häntä, — jonka kans-

sa hän oli elänyt yhteiselämää, jonka lapset kutsuivat häntä äidiksi, katosi hänen elämäntarinastaan. Katosi aivan jäljettömiin, ainiaaksi.

Kylmä kävi hänen ruumiinsa läpi ja liikutti hänen hiuksiaan. Hänestä tuntui, että olisi jotakin pitänyt tehdä, vaan voimat pettivät.

Äkkiä nousi hän, astui muutamia askelia huoneessa ja läksi juoksemaan. . .

Hänen tullessaan etehiseen ensimmäinen minkä hän näki, oli lapset; Sonja seisoj pikku kätöset rintaa vasten painettuina, ja hänen pienet, herttaiset kasvonsa olivat surulliset; Shenitshka, seinään nojaten, itki ääneen.

Ala-ovi oli auki, ovella näkyi lapsenhoitajan tumma puku.

Sofja Sergejevna syöksähti ovelle, tyrkkäsi lapsenhoitajan syrjään, ja huudahti kovalla, epätoivoisella äänellä rappusilta:

— Palaa, Vsevolod, palaa!

Vsevolod oli parin askeleen päässä ovelta, — hän ehti tukemaan vaimoaan. Hän nosti hänet sylinsä, ja kantoi hänet tunnotonna, kalpeana varovasti sisään. . . omaan kotiinsa. . .

